

STRATEGIA INWESTYCYJNA INSTRUMENTU ZIELONEJ TRANSFORMACJI MIAST

WARSZAWA, LIPIEC 2022

Spis treści

Słownik skrótów	3
Słownik pojęć	3
1. Wprowadzenie	5
1.1 Cel wsparcia	7
2. Polityka inwestycyjna	9
2.1 Priorytety inwestycyjne	9
2.2 Ostateczni odbiorcy wsparcia	11
2.3 Wybór projektów	12
2.4 Typ instrumentu finansowego	13
2.5 Produkt finansowy	14
2.6 Wykorzystanie środków spłacanych, zwracanych i odzyskiwanych	14
2.7 Strategia wyjścia	15
3. Funkcjonowanie Instrumentu	15
3.1 System wdrażania	16
3.2 Zadania BGK	16
4. Harmonogram instrumentu i kamienie milowe	17
5. Wskaźniki	17
6. Ryzyka	18
7. Monitoring i sprawozdawczość	19
8. Kontrola i nadzór	20
9. Informacja i promocja	20
10. Aktualizacja Strategii Inwestycyjnej	20

Słownik skrótów

- 1) BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
- 2) IOI – Instytucja odpowiedzialna za realizację inwestycji
- 3) IZTM – Instrument Zielonej Transformacji Miast
- 4) JST – Jednostki Samorządu Terytorialnego
- 5) KE – Komisja Europejska
- 6) KPO – Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- 7) MF – Ministerstwo Finansów
- 8) MFIPR - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
- 9) Minister – Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
- 10) OZE – odnawialne źródła energii
- 11) RRF – Recovery and Resilience Facility ([PL] Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności)
- 12) SIM - Społeczne Inicjatywy Mieszkaniowe
- 13) TBS - Towarzystwa Budownictwa Społecznego
- 14) UE – Unia Europejska

Słownik pojęć

- 1) Instytucja odpowiedzialna za inwestycję - minister kierujący działem administracji rządowej, któremu zgodnie z planem rozwojowym zostało powierzone zadanie realizacji inwestycji,
- 2) Inwestycja – inwestycja w rozumieniu Rozporządzenia KPO , odpowiadająca inwestycji, programowi, projektowi, działaniu, lub ich zespołowi, wskazanym w ramach KPO, zmierzająca do osiągnięcia założonego celu określonego wskaźnikami, z określonym początkiem i końcem realizacji
- 3) Kamienie milowe – mierniki postępów w realizacji reformy, mające charakter jakościowy w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241
- 4) Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności – plan rozwojowy, o którym mowa w art. 5 pkt 7aa Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, współfinansowany ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności zdefiniowany w dokumencie programowym określającym cele związane z

odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje

- 5) Ostateczny odbiorca wsparcia – podmiot realizujący przedsięwzięcie, o którym mowa w art. 141a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.
- 6) Umowa IOI-BGK – Umowa o powierzeniu zadań związanych z realizacją inwestycji B3.4.1 w formie wsparcia zwrotnego w ramach planu rozwojowego
- 7) Przedsięwzięcie – element inwestycji realizowany przez ostatecznego odbiorcę wsparcia, zmierzający do osiągnięcia założonego celu określonego wskaźnikami, z określonym początkiem i końcem realizacji,
- 8) Rozporządzenie KPO – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz. Urz. UE L 57 z 18.02.2021, s. 17)
- 9) System teleinformatyczny – system teleinformatyczny tworzony i utrzymywany przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego do obsługi m.in. reform, inwestycji i przedsięwzięć KPO. Wskaźniki – mierniki postępów w realizacji inwestycji, mające charakter ilościowy w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241

1. Wprowadzenie

Na podstawie dogłębnej oceny sytuacji społeczno-gospodarczej spowodowanej wybuchem pandemii COVID-19, identyfikacji wyzwań związanych z odbudową i transformacją gospodarki polskiej i europejskiej w kierunku zwiększenia ich produktywności i odporności strukturalnej, opracowano Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO).

KPO określa cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF).

Zawartość KPO oparta jest na Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiającym Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. UE L 57 z 18.2.2021) oraz odpowiednich wytycznych KE.

Zgodnie z art. 4 Rozporządzenia KPO, realizacja KPO służy promowaniu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez zwiększenie odporności, gotowości na wypadek sytuacji kryzysowych, zdolności dostosowawczych i potencjału wzrostu gospodarczego, łagodzeniu społecznych i gospodarczych skutków kryzysu, w szczególności dla kobiet (realizując w ten sposób cele Europejskiego Filara Praw Socjalnych), wspieraniu zielonej transformacji, przyczynianiu się do realizacji unijnych celów w zakresie klimatu oraz transformacji cyfrowej. W ten sposób interwencje realizowane w KPO wspierają cele UE w zakresie wzrostu konwergencji społeczno-gospodarczej, odbudowy i promowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego i integracji gospodarek UE, a także tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy oraz strategicznej autonomii Unii i otwartej gospodarki, generującej europejską wartość dodaną.

KPO koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności tj.: 1) zielona transformacja, 2) transformacja cyfrowa, 3) inteligentny i trwały wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, 4) spójność społeczna i terytorialna, 5) opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna, 6) polityka na rzecz następnego pokolenia, takie jak edukacja i umiejętności.

Do sierpnia 2026 r. na realizację celów przyjętych w KPO planuje się wydatkowanie całej dostępnej dla Polski w ramach RRF sumy środków bezzwrotnych w wysokości 23,9 mld euro. Zakres wskazanych w ramach KPO reform wymaga również dodatkowego wsparcia z części zwrotnej Instrumentu dla zwiększenia szybkości odbudowy oraz wzmocnienia konkurencyjności polskiej gospodarki. Polska wniosła do KE o 11,5 mld euro z części pożyczkowej RRF. Łącznie w ramach KPO zaplanowano wydatkowanie 35,4 mld euro. Kierunki wydatkowania środków finansowych odpowiadają na zidentyfikowane wyzwania i priorytety UE określone w art.3 Rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) w sprawie RRF.

W układzie pięciu proponowanych komponentów KPO, które odpowiadają na zidentyfikowane wyzwania i priorytety UE określone w art.3 Rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) w sprawie RRF, najwięcej środków dostępnych w ramach RRF przeznaczonych jest na komponent *Zielonej energii i zmniejszenia energochłonności* – 5,7 mld euro z części grantowej oraz 8,6 mld euro z części pożyczkowej - w tym 2,8 mld euro zostało przeznaczone na odbudowę możliwości inwestycyjnych miast ukierunkowaną na zieloną transformację.

1.1 Cel wsparcia

Wyzwania:

Miasta są obszarem szczególnie wrażliwym, w którym koncentrują się najpilniejsze współcześnie wyzwania, począwszy od niedoboru wody i złej jakości powietrza, do zakłóceń gospodarczych i braku stabilności społecznej. Obecnie ludność polskich miast ocenia się na około 23 mln osób, co stanowi ponad 60% populacji kraju – skala problemu jest więc olbrzymia.

Rozwój miast zwiększa presję na środowisko i zdrowie, na przykład poprzez emisje zanieczyszczeń do powietrza pochodzących z transportu, niekorzystną strukturę przestrzeni zurbanizowanej, fragmentację i unifikację krajobrazu. Zapóźnienia i ograniczenia rozwojowe polskich miast w zakresie gospodarowania przestrzenią, niewystarczającej efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii, jakości powietrza, ubóstwa – jeszcze bardziej potęgują tę presję. Każde miasto mierzy się ze specyficznymi dla swojej lokalizacji, struktury i uwarunkowań zagrożeniami środowiskowymi i klimatycznymi. Polska jest pod tym względem bardzo zróżnicowana. Wśród ekstremalnych zjawisk pogodowych dotyczących kraju można wymienić m.in. wysokie temperatury czy nawalne deszcze. Powodzie, podtopienia, susze – to bezpośrednie zagrożenia dla bezpieczeństwa mieszkańców, ich sytuacji mieszkaniowej i infrastruktury miast. Jednocześnie dużym problemem polskich miast jest pogłębianie się zjawiska miejskich wysp ciepła, niewystarczający udział zielonej i niebieskiej infrastruktury, co oznacza zbyt duży poziom uszczelnienia powierzchni, a co za tym idzie również szybkość spływu wód opadowych, co z jednej strony powoduje zagrożenia powodziowe, zaś z drugiej problem suszy z uwagi na brak retencji lokalnej wód opadowych. Zmiany klimatu niosą za sobą również problem deficytu wody i rozwoju gatunków inwazyjnych, w tym gatunków stanowiących zagrożenie dla zdrowia ludzi.

Polskie miasta posiadają fragmentarycznie rozwinięte sieci tras rowerowych tylko częściowo zintegrowane z system transportu publicznego. Uniemożliwia to pełne wykorzystanie potencjału w zakresie transportu rowerowego będącego zeroemisyjnym środkiem transportu. Miasta będące liderami pod względem udziału ruchu rowerowego w podróżach osiągają poziom ok. 7%, podczas gdy potencjał (pod warunkiem powstania w miastach funkcjonalnego systemu tras) można szacować na poziom ok. 15-20%. Skokowy wzrost zainteresowania transportem rowerowym w sytuacji pandemii udowodnił zasadność dalszego rozwoju infrastruktury tego segmentu transportu. Wyzwaniem w tym zakresie jest zwiększenie udziału rowerów w transporcie, aby umożliwić sprawny i bezpieczny dojazd do pracy, szkół czy innych miejsc aktywności społecznej.

Miasta w Polsce charakteryzują się też dużym zróżnicowaniem pod względem udziału i dostępności do terenów zieleni, szczególnie na obszarach zamieszkałych oraz niedoborem

wyposażonych w zielen ulic, woonerfów oraz przestrzeni, gdzie mieszkańcy mogliby wchodzić w interakcje społeczne. Jakość i rozwój terenów zieleni w miastach są bezpośrednio powiązane ze stanem zdrowia mieszkańców. Światowa Organizacja Zdrowia w swoich raportach cyklicznie pokazuje związki pomiędzy jakością zazielenionych przestrzeni publicznych, a stanem zdrowia mieszkańców miast. Rozwój dostępnych terenów zieleni ma wpływ na redukcję śmiertelności, na którą wpływ mają choroby układu oddechowego.

Cel:

Głównym celem planowanej w ramach Instrumentu Zielonej Transformacji Miast (IZTM) interwencji jest wsparcie zielonej transformacji miast poprzez zapewnienie środków na finansowanie określonych typów inwestycji wpływających na „zazielenienie” terenów miejskich, łagodzenie zmian klimatu i adaptację do nich, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów, zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń, czy przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej.

Ponadto, celem interwencji jest także:

- minimalizacja oddziaływania człowieka na środowisko (racjonalne gospodarowanie zasobami, uwzględnianie efektów środowiskowych w zarządzaniu i planowaniu, podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa);
- zmiana modelu rozwojowego polskich miast (nadanie priorytetu działaniom mitygującym i adaptacyjnym do zmian klimatu oraz – szerzej – proekologicznym, czy nawet wpisującym się w model gospodarki obiegu zamkniętego);
- poprawa jakości życia i zdrowia mieszkańców (podniesienie jakości przestrzeni publicznej z punktu widzenia potrzeb spędzania wolnego czasu (ze szczególnym naciskiem na funkcje przyrodnicze), umożliwienie zmian zachowań transportowych polegających na priorytetyzacji aktywnej mobilności (transport pieszy, rowerowy) oraz zwiększenie dostępności przyjaznych środowisku usług publicznych);
- zwiększenie atrakcyjności miast z punktu widzenia promocji i wdrażania ekologicznych, opartych na rozwiązaniach GOZ form prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju środowiska sprzyjającego budowaniu zdrowej kondycji kapitału społecznego.

Osiągnięciu celu posłuży wsparcie inwestycji realizowanych przez podmioty działające na obszarze miejskim, na podstawie zidentyfikowanych potrzeb oraz dokumentów strategicznych miast i ich obszarów funkcjonalnych.

2. Polityka inwestycyjna

2.1 Priorytety inwestycyjne

Wspierane będą inwestycje wynikające z lokalnych i regionalnych dokumentów strategicznych **przyczyniające się do zielonej transformacji miast**, w tym m.in. powodujące redukcję negatywnego oddziaływania ludzi na środowisko przyrodnicze oraz prowadzące do neutralności klimatycznej.

Wsparcie będą mogły uzyskać w szczególności projekty w zakresie:

- wdrażania energooszczędnych technologii oświetlenia dróg i przestrzeni publicznych;
- rozwoju inwestycji samorządowych (w tym inwestycji związków metropolitalnych) zwiększających wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (OZE) jako źródła energii w mieście, w tym rozwój energetyki rozproszonej i obywatelskiej; rozwój klastrów energii albo spółdzielni energetycznych;
- zwiększania efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej;
- ;
- wykorzystania rozwiązań proekologicznych, w szczególności dotyczących zwiększenia efektywności energetycznej, zastosowania OZE, dotyczących budynków innych niż mieszkalne oraz przestrzeni otwartych.
- tworzenie bezpiecznej i zielonej infrastruktury dla niechronionych uczestników ruchu drogowego, (np. budowa deptaków, woonerfów, przebudowa lub zmiana organizacji ruchu przed placówkami edukacji, przebudowa miejsc, w których często dochodzi do wypadków);
- tworzenia wielofunkcyjnych, otwartych przestrzeni publicznych, z uwzględnieniem projektów realizowanych w podejściu partycypacyjnym¹; rewitalizacji społeczno-gospodarczej, gdzie priorytetem będą działania i inwestycje przyczyniające się do zrównoważonej odnowy miast i podwyższenia standardów jakości środowiska na podstawie kompleksowej koncepcji zagospodarowania przestrzeni;
- tworzenia preferencji dla ruchu pieszego oraz rowerowego, w tym budowy spójnych sieci dróg rowerowych w miastach i ich obszarach funkcjonalnych wraz z parkingami rowerowymi;
- rozwoju infrastruktury transportu zeroemisyjnego (pieszego, rowerowego) zintegrowanego z transportem zbiorowym;
- zwiększenia terenów zieleni w miastach, w tym nowe nasadzenia drzew i krzewów;

¹ inwestycje wpływających pozytywnie zarówno na warunki życia w mieście, jak i funkcjonowanie w nim środowiska przyrodniczego (np. parki miejskie, skwery, tereny nadbrzeżne) oraz inwestycje dostosowania funkcjonowania infrastruktury społecznej do aktualnych potrzeb lokalnych społeczności.

- inwestycji związanych z zakładaniem terenów zieleni na obszarach przemysłowych, powyrobowiskowych oraz innych zdegradowanych terenach miejskich;
- działań inwestycyjno-remontowych mających na celu ochronę istniejącej zieleni w miastach;
- inwestycji dot. osób ze specjalnymi potrzebami, o ile inwestycje te będą przyczyniały się do zazielenienia, np. poprzez umożliwienie tym osobom dostępu do niskoemisyjnego transportu zbiorowego;;
- inwestycji polegających na rozbudowie i doposażeniu terenów zieleni w infrastrukturę techniczną zachęcającą do korzystania z publicznych terenów zieleni, w tym urządzenia które poprawiają warunki sanitarno-higieniczne (tj. toalety publiczne, poidła, itp.) ;
- zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej poprzez rozszczelnienie oraz zagospodarowanie/rekultywację powierzchni i terenów nieprzepuszczalnych;
- wzmacniania, odbudowy oraz ochrony bioróżnorodności poprzez nasadzenie rodzimych gatunków roślin, wyeliminowanie wyrębu i ograniczenie koszenia, zadrzewianie, poprawę warunków siedliskowych roślin, tworzenie nowych siedlisk roślin i zwierząt;
- wspierania inicjatyw lokalnych i sąsiedzkich związanych ze środowiskiem przyrodniczym; wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców i oddolnych innowacji społecznych w obszarze zielonej transformacji, jako narzędzia rozwijania i doskonalenia miejskich polityk publicznych mających na celu budowę miasta zrównoważonego i oferującego wysoką jakość życia;
- rozwoju systemów gospodarowania wodami opartych na rozwiązaniach ekosystemowych oraz wykorzystujących zieloną i niebieską infrastrukturę, wraz z ich rekreacyjnym i gospodarczym wykorzystaniem;
- inwestycje w rozwój technologii typu smart city, w tym inteligentne systemy zarządzania infrastrukturą z obszaru adaptacji do zmian klimatu ;
- inwestycji w rozwój powszechnych systemów monitoringu powietrza, ostrzegania o zagrożeniach w miastach;
- inwestycje w systemy informatyczne do zarządzania zielenią, wspierające ochronę zieleni, jej rozwój, zarządzanie procesem zazieleniania miast;
- budowy systemów zarządzania (monitoring zużycia wody, paliw energii elektrycznej i ciepłej, monitoring gospodarki odpadami) na poziomie miasta;
- budowy systemów monitoringu i zarządzania mediami (energia, woda, ogrzewanie, inne) w budynkach mieszkalnych (samodzielne lub wielorodzinne, spółdzielnie) oraz budynkach użyteczności publicznej.

W ramach realizacji każdej z inwestycji należy uwzględnić aspekty dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, m.in. usuwanie barier architektonicznych (schody, progi, uszkodzona nawierzchnia i in.) w przestrzeni publicznej i na terenach zieleni.

Projekty, które uzyskają wsparcie będą sprzyjały przystosowaniu miast do zmian klimatu oraz będą tworzyły lub podnosiły ich odporność wobec obecnej i przyszłej zmienności klimatu np. poprzez:

- inwestycje oparte na przyrodzie [od ang. Nature Based Solutions – NBS], w których wprowadzono rozwiązania dot. roślinności towarzyszącej (zieleń przyuliczna, zielone parkingi, zielone przystanki, zielone ściany, zielone dachy, ogrody deszczowe, klima-pondy, parki kieszonkowe, kwietne łąki);
- wprowadzanie zrównoważonych rozwiązań w gospodarowaniu wodami opadowymi, z udziałem zielono-niebieskiej infrastruktury oraz rozwiązań opartych na przyrodzie;
- wprowadzanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną;
- edukację oraz promocję budowania świadomości mieszkańców dotyczącej konieczności transformacji miast w kierunku neutralności klimatycznej w zakresie adaptacji do zmian klimatu – organizacja akcji promocyjnych, warsztatów, zajęć szkolnych i przedszkolnych o tematyce zielonej transformacji itp.

Wsparcia nie będą mogły uzyskać projekty, których celem lub skutkiem będzie:

- zmniejszenie powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach miast i obszarów funkcjonalnych oraz zasklepienia gleby miasta;
- wycinka drzew. W przypadku braku możliwości zrealizowania inwestycji bez usunięcia drzewa starszego niż 15 lat, drzewo musi zostać profesjonalnie przesadzone w inne miejsce.
- nieuzasadnione wyburzanie obiektów.

2.2 Ostateczni odbiorcy wsparcia

Ostatecznymi odbiorcami wsparcia IZTM będą:

- Jednostki samorządu terytorialnego (JST; miasta i obszary funkcjonalne, porozumienia międzygminne, stowarzyszenia gmin, powiatów oraz gmin i powiatów), związki komunalne, przedsiębiorcy, jednostki naukowo-badawcze, wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie mieszkaniowe, TBS/SIM, podmioty z udziałem JST posiadające osobowość prawną, instytucje kultury, szkoły wyższe, państwowe osoby prawne, w tym jednostki od nich zależne, podmioty spoza administracji publicznej (m.in. organizacje społeczne, pozarządowe, gospodarcze) i inne podmioty zaangażowane w realizację projektów.

Inicjatywy mogą być realizowane samodzielnie (przez dany podmiot) lub w partnerstwie (społeczno-gospodarczym i/lub ponadlokalnym z sąsiednimi samorządami), z uwzględnieniem i poszanowaniem interesów wszystkich stron (popularyzowanie modelu partnerstwa w poszukiwaniu rozwiązań problemów wspólnych, uwzględnianiu barier rozwojowych partnerów, dostrzeganiu wspólnych potencjałów rozwojowych i wykorzystanie doświadczeń partnerów).

2.3 Wybór projektów

1. Warunkiem dostępowym uzyskania wsparcia będzie wykazanie, że planowane do realizacji projekty bezpośrednio wynikają z odpowiednich dokumentów szczebla lokalnego lub ponadlokalnego i przyczyniają się do osiągnięcia celów określonych w Europejskim Zielonym Ładzie i KPO.
2. Wymogi wobec projektów:
 - a) Wynikają z lokalnych i regionalnych dokumentów strategicznych lub innych dokumentów (uznanych za równoważne, stanowiące podstawę uznania projektu za kwalifikujący się do wsparcia) np.:
 - i. Strategią Rozwoju Gminy lub Strategią ponadlokalną
 - ii. Lokalnym Programem Rozwoju
 - iii. Strategią Zrównoważonego Rozwoju Gminy
 - iv. Planem adaptacji do zmian klimatu dla gminy
 - v. Programem Ochrony Środowiska
 - vi. Programem Ograniczania Niskiej Emisji (PONE)
 - vii. Planem Gospodarki Niskoemisyjnej
 - viii. Planem zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy
 - ix. Gminnymi/Lokalnymi Programami Rewitalizacji
 - x. Strategią rozwoju elektromobilności dla gminy
 - xi. innym dokumentem dotyczącym rozwoju lokalnego i ponadlokalnego, który zawiera odniesienie do planowanych działań.
 - b) Wsparcia nie będą mogły uzyskać projekty, których celem lub skutkiem będzie::
 - zmniejszenie powierzchni biologicznie czynnej,
 - wycinka drzew,
 - nieuzasadnione wyburzanie obiektów;

- c) będzie sprzyjał przystosowaniu do zmian klimatu oraz będzie tworzył lub podnosił jego odporność wobec obecnej i przyszłej zmienności klimatu np. poprzez uwzględnienie w jego ramach inwestycji w:
 - roślinność towarzyszącą, w tym zieloną infrastrukturę (zielone dachy i ściany),
 - system gospodarowania wodami (zielono-niebieska infrastruktura),
 - wprowadzanie rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną,
 - edukację i promocję budowania świadomości mieszkańców,
- d) spełni wymogi oceny oddziaływania projektu na środowisko (w zależności od przepisów dotyczących danego typu projektu),
- e) nie zostanie zakończony przed złożeniem wniosku o przyznanie finansowania.

3. Główne zasady przyznawania finansowania

Podmiotem odpowiedzialnym za przyznawanie finansowania będzie Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Przedsięwzięcia ubiegające się o pożyczkę będą podlegać ocenie BGK w zakresie przede wszystkim:

- a) kwalifikowalności przedsięwzięcia weryfikowanej na podstawie złożonego wniosku o pożyczkę – pod względem zgodności zakresu rzeczowego przedsięwzięcia z założeniami przedmiotowej Strategii (w szczególności pkt. 1 i 2 powyżej) oraz poprzez potwierdzenie spełniania kryteriów określonych w *Horyzontalnych zasadach i kryteriach wyboru przedsięwzięć dla KPO*;
- b) możliwości ustanowienia prawnego zabezpieczenia spłaty;
- c) oceny formalnej i merytorycznej ostatecznego odbiorcy (wnioskodawcy), a w szczególności jego zdolności do spłaty pożyczki z uwzględnieniem specyfiki inwestycji i założeń instrumentu pożyczkowego.

Podstawowe zasady oceny oraz takie elementy, jak wymogi formalne, czy merytoryczne w zakresie ubiegania się o wsparcie oraz proces rozpatrywania wniosków o wsparcie zostaną szczegółowo określone w zasadach naboru wniosków.

Wystąpienie pomocy publicznej będzie weryfikowane zgodnie z obowiązującymi zasadami dot. udzielania pomocy publicznej.

2.4 Typ instrumentu finansowego

IZTM obejmuje wsparcie dłużne w formie pożyczek, w tym udzielanych na warunkach preferencyjnych, z możliwością umorzenia do 100%.

2.5 Produkt finansowy

1. Pożyczki udzielane w PLN.
2. Możliwość udzielenia pożyczki do 100% kosztów przedsięwzięcia netto, VAT jest wydatkiem niekwalifikowalnym, z zastrzeżeniem wymogów prawnych związanych z formą udzielania pożyczki, w szczególności związanych z pomocą publiczną/de minimis oraz wymogów wynikających z oceny zdolności kredytowej.
3. Okres pożyczki: do 20 lat (okres liczony od daty pierwszego uruchomienia pożyczki do dnia jej ostatecznej spłaty).
4. Dopuszcza się karencję w spłacie kapitału pożyczki.
5. Brak wymogu równych lub malejących rat kapitałowo-odsetkowych; sposób spłaty zostanie uzgodniony z pożyczkobiorcą.
6. Brak opłat i prowizji od udzielenia i obsługi pożyczki ze strony pożyczkobiorcy.
7. Oprocentowanie wyjściowe pożyczki oparte na stopie referencyjnej z możliwością obniżenia do poziomu 0,1%; możliwe oprocentowanie stałe (ustalone na dzień podjęcia decyzji o przyznaniu pożyczki) lub zmienne (uzależnione od zmian stopy referencyjnej).
8. Koszt spłaty pożyczki nie powinien w żadnej formie obciążać ostatecznych odbiorców, w tym samorządów. Zasada ta nie ma zastosowania do projektów inwestycyjnych, które generują wystarczający poziom przychodów lub oszczędności kosztów.
9. Zabezpieczenie pożyczek – uzgodnione między podmiotem finansującym i pożyczkobiorcą w zakresie określonym w zasadach naboru wniosków.

2.6 Wykorzystanie środków spłacanych, zwracanych i odzyskiwanych

Środki spłacane przez pożyczkobiorców oraz odzyskiwane w ramach ewentualnych działań windykacyjnych będą – po pomniejszeniu o należne BGK wynagrodzenie – zwracane na rachunek Ministra/MF w uzgodnionych w umowie terminach.

IZTM zagwarantuje, aby wszelkie środki powracające (tj. odsetki od pożyczek, stopa zwrotu z kapitału własnego lub spłacona kwota główna, pomniejszone o kwotę towarzyszących im kosztów) powiązane z tym instrumentem były wykorzystywane do realizacji tych samych celów polityki, w tym po roku 2026, lub do spłaty pożyczki z RRF.

2.7 Strategia wyjścia

W terminie określonym przez Ministra i BGK w umowie o powierzeniu zadań związanych z realizacją inwestycji w formie wsparcia zwrotnego w ramach planu rozwojowego, przed zakończeniem okresu realizacji Instrumentu (określonego w umowie o finansowanie), Minister przekaze BGK propozycję polityki wyjścia, określającą zasady wycofania środków instrumentu. Polityka wyjścia po zakończeniu wdrażania Instrumentu może zakładać w szczególności zastosowanie następujących ścieżek wyjścia:

- 1) wycofanie aktywów Instrumentu nienależnych BGK z tytułu opłaty za zarządzanie;
- 2) wycofanie aktywów Instrumentu w trybie innym niż określonym pkt 1, na warunkach uzgodnionych przez Strony w odrębnym dokumencie najpóźniej 6 miesięcy przed datą zakończenia wdrażania Instrumentu.

BGK przekaze aktywa, o których mowa w pkt. 1 i 2 na rzecz Ministra lub podmiotu przez niego wskazanego. BGK dokona zwrotu wszystkich środków niezaangażowanych oraz nienależnych BGK z tytułu opłaty za zarządzanie z rachunków bankowych dedykowanych realizacji Instrumentu.

3. Funkcjonowanie Instrumentu

Instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego.

Zadania związane z realizacją inwestycji realizuje na podstawie i w zakresie umowy o powierzeniu zadań związanych z realizacją inwestycji w formie wsparcia zwrotnego w ramach planu rozwojowego zawartej z instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji **Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)**.

Dzięki temu realizacja inwestycji oparta jest w możliwie najszerszym zakresie na elementach istniejących struktur wdrażania instrumentów finansowych w Polsce.

Nad BGK w szerokim zakresie nadzór sprawuje władza publiczna. W uzasadnionych przypadkach minister właściwy do spraw instytucji finansowych może udzielać Radzie Nadzorczej wiążących zaleceń w zakresie realizacji rządowych programów oraz zadań z wykorzystaniem środków publicznych zgodnie z aktualną polityką społeczno-gospodarczą państwa.

Opinia Europejskiego Banku Centralnego z dnia 9 września 2010 r. w sprawie zmian przepisów regulujących działalność BGK (CON/2010/70) wskazuje również, że BGK jest szczególnego typu instytucją finansową utworzoną w celu realizacji zadań publicznych. Ponadto, opinia

Europejskiego Banku Centralnego z dnia 16 marca 2009 r. w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, ustawy o Banku Gospodarstwa Krajowego oraz niektórych innych ustaw, uznaje BGK za bank państwowy, który został powołany do prowadzenia działalności bankowej wspierającej jednocześnie rządowe programy społeczno-gospodarcze oraz programy samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego, realizowane z wykorzystaniem środków publicznych.

3.1 System wdrażania

1. Środkami przeznaczonymi na realizację Instrumentu będzie dysponował BGK na podstawie umowy powierzenia zadań związanych z realizacją inwestycji w formie wsparcia zwrotnego w ramach planu rozwojowego zawartej z instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji.
2. Ostateczni odbiorcy wsparcia zostaną wyłonieni w otwartym naborze trwającym do wyczerpania dostępnych środków. Liczba przedsięwzięć planowanych do objęcia finansowaniem nie jest ograniczona. Jednocześnie planuje się by wsparcie otrzymało minimum 344 przedsięwzięć z tego 32 w miastach dużych miastach, 240 w średnich miastach, 72 w małych miastach².
3. BGK będzie dysponował środkami w oparciu o model bezpośredni, w ramach którego wsparcie będzie kierowane do ostatecznych odbiorców wsparcia bezpośrednio przez BGK.

3.2 Zadania BGK

Do podstawowych zadań BGK należeć będzie m. in.:

- 1) Opracowywanie dokumentacji do naboru wniosków o pożyczkę;
- 2) Bieżąca współpraca z instytucją odpowiedzialną za inwestycję;
- 3) Zawieranie umów o pożyczkę z ostatecznymi odbiorcami wsparcia;
- 4) Sporządzanie sprawozdawczości ze współpracy z ostatecznymi odbiorcami wsparcia ;
- 5) Udzielanie ostatecznym odbiorcom wsparcia wyjaśnień i interpretacji z zakresu założeń realizacji Instrumentu i obowiązujących regulacji;
- 6) Analiza potrzeb i inicjowanie działań informacyjno-promocyjnych w zakresie realizowanego Instrumentu;

² Miasta małe – liczba ludności poniżej 20 tys., miasta średnie – 20 tys.-100 tys., miasta duże – 100 tys. i więcej.

- 7) Monitoring i nadzór nad realizacją przedsięwzięć i umów pożyczek;
- 8) Ocena i analiza efektywności realizacji poszczególnych przedsięwzięć;
- 9) Obsługa finansowa IZTM;
- 10) Zarządzanie ryzykiem

4. Harmonogram instrumentu i kamienie milowe

Wdrażanie instrumentu planowane jest według następującego harmonogramu:

Harmonogram

Nazwa zadania	termin
Przyjęcie Strategii inwestycyjnej IZTM	30.06.2022
Uzgodnienie i zawarcie umowy z BGK ws. wdrażania IZTM	31.10.2022
Zawarcie 120 umów	30.06.2024
Zawarcie 344 umów	31.12.2025

5. Wskaźniki

Do pomiaru efektów realizacji inwestycji na rzecz kompleksowej zielonej transformacji miast będą wykorzystywane wskaźniki dot. liczby zawartych umów pożyczkowych w ramach IZTM:

WSKAŹNIKI		
L.p.	Termin realizacji	Liczba zawartych umów pożyczkowych (kumulatywnie)
1	do 30.06.2024 r	120
2	do 31.12.2025 r.	344

W przypadku osiągnięcia wskaźnika w wysokości 344 projektów przed terminem wskazanym w pkt 2, udzielanie finansowania kolejnym projektom będzie kontynuowane pod warunkiem dostępności środków.

6. Ryzyka

Strukturę i proces zarządzania ryzykiem w BGK przedstawiają poniższe schematy.

Zidentyfikowano następujące ryzyka i sposoby ich mitygacji:

1) Ryzyko braku popytu

Działania zaradcze: informacja i promocja Instrumentu, przygotowanie odpowiednich parametrów Instrumentu, w tym preferencji i umorzeń, bieżąca współpraca instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji, uproszczenie procedur aplikacyjnych i rozliczeniowych instrumentu.

2) Ryzyko opóźnienia wdrażania

Działania zaradcze: bieżąca współpraca z instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji i ostatecznymi podmiotami wsparcia oraz wspólne wypracowywanie rozwiązań.

3) Ryzyko braku płynności finansowej w związku z dużym popytem na produkt

Działania zaradcze: bieżąca współpraca z instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji w kwestii rozliczania transz; wypłata zaliczkowa transz do BGK w możliwie krótkim czasie; stały monitoring płynności Instrumentu, tempa wydatkowania środków antycypujący wystąpienie ryzyka płynności. Odpowiednia wysokość wnioskowanych kwot w składanych wnioskach o płatność do KE.

4) Ryzyko braku zgodności (compliance)

Działania zaradcze: ścisła współpraca z instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji, stały monitoring regulacji.

5) Ryzyka wiążące się z prowadzeniem działalności (operacyjne, kredytowe, związane z nadzorem nad realizacją inwestycji, itd.)

Działania zaradcze: ryzyka wiążące się z prowadzeniem działalności pożyczkowej (w tym ryzyko kredytowe, związane z nadzorem nad realizacją inwestycji, itd.) mitygowane będą stosowaniem wewnętrznych procedur Banku oraz działaniem mechanizmów audytu wewnętrznego i zewnętrznego, a także doświadczeniem i dobrymi praktykami wypracowanymi podczas wieloletniej działalności jako podmiotu udzielającego finansowania ze środków własnych oraz środków powierzonych.

7. Monitoring i sprawozdawczość

W celu efektywnego i rzetelnego monitorowania postępu wdrażania IZTM oraz niniejszej Strategii wprowadzona zostanie sprawozdawczość. Wymogi sprawozdawcze BGK względem Ministra zostaną opisane w umowie o powierzeniu zadań związanych z realizacją inwestycji w formie wsparcia zwrotnego w ramach planu rozwoju i będą determinowały zakres informacji pozyskiwanych przez BGK od ostatecznych odbiorców wsparcia. Wspomniane wymogi będą precyzowały formę, zakres oraz częstotliwość przekazywania sprawozdań, a także innych informacji istotnych dla monitorowania realizacji Strategii.

Sprawozdawczość związana z realizacją Instrumentu będzie prowadzona za pomocą systemu teleinformatycznego. Zakres informacji przesyłanych elektronicznie niezbędnych do przedstawienia przez BGK zawierać będzie m.in. wymagania wynikające z właściwych przepisów unijnych. Ponadto sporządzone zostanie Sprawozdanie końcowe z wdrażania IZTM.

Minister będzie dokonywał oceny stanu wdrażania IZTM. Efekty takiej oceny wraz z wnioskami i rekomendacjami, jakie zostaną na ich podstawie sformułowane, będą podstawą do ewentualnych zmian założeń Strategii.

W celu zarządzania środkami BGK otworzy rachunki bankowe i będzie prowadził wyodrębnioną ewidencję księgową w celu identyfikacji poszczególnych operacji księgowych i bankowych prowadzonych dla wszystkich wydatków w ramach Instrumentu. Zarządzanie otrzymanym wkładem z KPO oraz saldem niewypłaconych środków dokonywane będzie zgodnie ze Strategią Inwestycyjną. Wyodrębniona ewidencja księgowa zapewni także realizację obowiązków sprawozdawczych wynikających z właściwych regulacji unijnych.

W celu ochrony środków i zarządzania płynnością Instrumentu, środki niewypłacone na podstawie Umowy z IOI, w tym zasoby zwrócone, będą przechowywane na Rachunkach Bankowych instrumentu.

Polityka lokowania środków niewypłaconych może zostać zaktualizowana na wniosek każdej ze Stron w całym okresie realizacji Umowy o finansowanie, w szczególności w przypadku obiektywnych zmian na rynku finansowym.

Jednocześnie zapewniony zostanie pełny monitoring działań pożyczkobiorców. Monitoring prowadzony będzie na dwóch etapach wdrażania projektów:

- 1) Na etapie realizacji inwestycji monitoring obejmował będzie postęp realizacji inwestycji i prawidłowości wydatkowania środków.
- 2) Na etapie spłat pożyczki monitoring będzie prowadzony zgodnie z wewnętrznymi regulacjami obowiązującymi w Banku i będzie tożsamy z procedurami obowiązującymi

finansowanie własne Banku, z ewentualnymi modyfikacjami uwzględniającymi specyfikę Instrumentu.

8. Kontrola i nadzór

Szczegółowe zasady dotyczące kontroli zostaną zawarte w umowie o powierzeniu zadań związanych z realizacją inwestycji w formie wsparcia zwrotnego w ramach planu rozwoju zawartej pomiędzy BGK a Ministrem. BGK będzie prowadził kontrole w zakresie spełniania warunków uruchomienia pożyczki, w tym zgodności pożyczki oraz przedsięwzięcia z umową pożyczki, przepisami prawa, postanowieniami Decyzji Implementacyjnej Rady Unii Europejskiej zatwierdzającej KPO, dokumentami programowymi i strategicznymi, rekomendacjami wydanymi przez Komisję Europejską oraz Ministra.

BGK zapewni ustanowienie systemu kontroli wewnętrznej (zarządczej), który zagwarantuje, że powierzone mu funkcje będą realizowane w odpowiedni sposób, zgodnie z obowiązującymi przepisami i procedurami. Poprzez system kontroli wewnętrznej BGK będzie sprawował nadzór nad funkcjonowaniem mechanizmu stosowania swoich regulacji wewnętrznych oraz innych właściwych procedur, zasad i procesów obowiązujących w stworzonej strukturze, w tym nad zachowaniem odpowiedniej ścieżki audytu oraz właściwym przechowywaniem dokumentów. W ramach kontroli wewnętrznej BGK zapewni odpowiednie rozdzielenie funkcji oraz jasny podział obowiązków w swojej strukturze organizacyjnej, wyrażony przejrzystością opisanymi zakresami uprawnień, obowiązków i odpowiedzialności.

9. Informacja i promocja

BGK będzie prowadził działania informacyjno-promocyjne w celu skutecznej realizacji Strategii. W zależności od potrzeb i etapu wdrażania Instrumentu poprzez zróżnicowane kanały medialne (Internet, media społecznościowe, prasa, telewizja, radio) będzie docierał z informacją o Instrumencie do potencjalnych zainteresowanych (Ostatecznych odbiorców wsparcia). Działania promujące projekt będą elementem polityki promocji Banku.

10. Aktualizacja Strategii Inwestycyjnej

Aktualizacja lub zmiana Strategii będzie dokonywana w oparciu o postanowienia Umowy o powierzeniu zadań związanych z realizacją inwestycji w formie wsparcia zwrotnego w ramach planu rozwojowego, na wniosek Ministra lub BGK pod warunkiem akceptacji drugiej strony umowy, z zastrzeżeniem, że aktualizacja lub zmiana Strategii nie mogą powodować, że:

- dokument przestanie być spójny z postanowieniami Decyzji Implementacyjnej Rady Unii Europejskiej zatwierdzającej KPO;
- warunki wsparcia staną się mniej korzystane albo mniej przejrzyste dla Ostatecznych odbiorców.

Zdarzeniami uzasadniającymi przeprowadzenie wyżej wskazanego procesu będą w szczególności następujące okoliczności:

- gdy uzasadniają to dotychczasowe wyniki BGK i ich wpływ na osiągnięcie celów KPO w zakresie IZTM wynikające z monitoringu,
- gdy wystąpią znaczące zmiany na rynku lub inne zdarzenia mające realny wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą lub popyt na pożyczki w ramach Instrumentu Finansowego,
- jeśli nastąpi znacząca zmiana zapisów KPO lub innych dokumentów programowych lub strategicznych,
- gdy nastąpią zmiany w regulacjach prawnych (unijnych lub krajowych), w tym dokumentach wykonawczych wydanych przez Komisję Europejską lub ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, a w szczególności – przyjęty zostanie nowy program pomocowy.